

Naujienu Antroji Dalis

NR. 813

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

J. KLAUSEIKIS

Mokslo pažanga Berkeley pralenkė pirmavusį Harvardo universitetą

Riaušių kėlėjai, nebeturėdami pasekėjų, smarkiai kaltina kanclerį Roger Heyns

BERKELEY, Calif. — Šis miestas be universiteto rajono turi dar du žymius centrus ("down-town"). Nuo University Avenue į pietus apie Schattuck Ave. per kelis blokus yra judrus ir švarus prekybos centras su bankais, didžiosiomis krautuvėmis, viešbučiais ir kt. Čia biznio žmonės ir jų klientai nesiskiria savo apdaru ir bendrai išvaizda nuo kitų miestų publikos. Čia ir "bitnikų" sukis, bet jau ne tiek daug, kaip kitame garsiaame Berkeley miesto rajone arčiau universiteto.

O tas kitas garsus rajonas yra nuo universiteto didžiųjų vartų į pietus — Telegraph Avenue bent keturi pirmieji blokai. Čia labai didelis pesčių judėjimas ir automobilistams pervažiuoti — vienas vargas.

Telegraph gatvės biznis labai gyvas: mažos ir didesnės valgyklos, labai daug knygynų ir šiaip spaudos parduotuvių, Europos stiliaus kavinės, kino teatras, muzikos instrumentai, kepyklos ir skalbyklos, ir net specialios krautuvės, kurioje parduodama vien tik šių dienų "moderniškoji" avalynė — sandalai...

Kaune Mickevičiaus gatvėje pirmame bloke nuo universiteto jau buvo studentų kurį laiką mėgtasis brolių Urbonų restoranas su svaigalais, bet Berkeley plačiu ratu apie universitetą degtinės parduotuvės nėra — tai įstatymu tvarkoma. Ir alaus barai — tik ketvirtame bloke nuo universiteto. Telegraph gatvės vienas studentiškas baras, galima sakyti, nuo amžių nedažytas ir sienos nevalytos. Tai garbingas rūšys, kurio sienos ir lubos išmargintos įvairių kalbų užrašais, studentišku poezijų posmais, pavardžių raidėmis ir datomis. Tai kaip tokias sienas savininkas valys — jis tuos įrašus laiko kaip retenybę, garsenybę. Čia nemažai studentų pietauja, užkandžiauja. Tačiau daugiausia čia yra prie alaus stiklo snapsančių "amžinųjų studentų".

Telegraph gatvės minia įvairiaspalvė: ilgaplaukiai "bitnikai", poetai, dainininkai su gitaromis ir liaudies dainų garsais, čia birginami motociklai be paliovos. Motorizacijos amžius be ko kita turi įtakos, kad "bitnikų" idėjomis užsidegusio jaunimo dalis nepaskęsta nuolatiniuose alkoholio garuose, nes motociklas ir automobilis yra gera priemonė pajudėti iš vietos į vietą. Kauno amžinieji stu-

dentai būdavo sėslesni — kai atsisėdavo prie alučio, tai ir pasėdėdavo...

Trys tūkstančiai nuobirų

Telegraph gatvėje eina pats gyvasis Kalifornijos universiteto miesto gyvenimas, tačiau jame mažai studentų tedalyvauja. Užėjo kavinėn studentas, kavos išgėrė ir knygų glėbį nešinas išžingsniavo. Panašūs vaizdai valgyklose ir kitose bizniavietėse — studentai negaišta, nes darbas nelaukia. Neišmoksi, pamokų neatliksi — krisi iš universiteto į nuobiras. Jie neturi laiko ir politikuoti.

Nereikia plačiau nė kalbėti, kaip Amerikoje, ypač pirmamečiams studentams, yra daug sunkaus mokslo darbo. Kas mokslo įstaigomis nors kiek interesuojasi, tai žino. Iš studentų sąrašų iškritęs ne kiekvienas jaunuolis tuoj grįžta namo. Vieni dar gauna tėvų pašalpą, kiti stengiasi susirasti darbelį ir tikisi kitą semestrą vėl pradėti, jei ne toje pačioje, tai kitoje mokykloje mokytis. Bet daugumai mokslas lieka tik miela svajonė, kaip miela jiems universiteto miesto oru kvėpuoti.

Ir tokių studentų nuobirų, universitetą mylinčių žmonių, bet nebestudijuojančių, Berkeley mieste esama daugiau kaip 2,000, o kartais net iki 3,000. Skaičius keičiasi. Kas semestrą atvažiuoja naujų studentų, atsiranda naujų nuobirų. Esama lyg ir naujoviškos profesijos, nes tam tikras skaičius universitetą "mylinčių" žmonių, lyg čigonai, keliauja iš vieno universiteto miesto į kitą.

Vienas psichologijos profesorius ilgesnį laiką tyrinėjęs Berkeley, Harvardo bei kitų universitetų nuobirų gyvenimą ir jų psichologiją, sako šį gyvenimą pamėgusių dauguma esanti iš vidutinio turtingumo žmonių klasės. Jų esama nuo "bitniko" tipo iki žvalaus sportininko, mėgstančio jūrų bangomis čiuožti. Tai daugiausiai vieniši žmonės, kurie galvoja, jog turint nakvynei pastogę ir kelis centus užėiti kavinėn, tai jau ir gyvenamas laisvas, nepriklausomas gyvenimas. Ir Berkeley "studentiškoji bohema", kaip ir kituose universitetuose, keičiasi. Vieni tik metus ar dvejus taip pagyvenę pranyksta, bet ilgiausiai tokiu gyvenimu viename mieste išgyvenama apie 3—4 metus. Buvęs prezidentinis kandidatas Barry Goldwater, na-

Romos imperatorius Gallienus, 253—268 m. era, biustas

grinėdamas Berkeley ir gegužės mėnesį Chicagoje buvusias studentų sėdėjimo demonstracijas, "Los Angeles Times" dienraštyje pamini, jog vienas iš Chicagos studentų riaušių vadų esąs vyras jau už panašų elgesį Berkeley nubaustas 400 dolerių bausme.

Lyg kavalerijos arklys...

Senas kavalerijos arklys, sakoma, kai išgirsta maršo muziką, ima trepsėti. Panašiai ir studentiškosios nuobiros, apie universitetą beslankiojančios, yra labai jautrūs žmonės — aktyviai atsiliepia į visus universiteto įvykius. Jie turi daug laiko ir mielai universiteto aikštėje politikuoja, dainas dainuoja, gitarą žvangina.

Tipiškas pavyzdys: 19 metų vyrukas studijas pradėjo, bet greit ir iškrito. Gavo darbą ligoninėje, bet vis dar abiem akim sekė, kas dedasi universitete. Kai Berkeley vyko "Free Speech" revoliucija, tas jaunuolis telefonu darbovietai pranešė, jog serga ir darban neatvyks. Universiteto rajone per riaušes policija areštavo nestudentą Jack Weinberg ir įsodino į automobilį. Riaušinėkai pastojo automobiliui kelią. Rytojaus

laikraščiuose buvo fotografijos. Iš jų ligoninės administracijos žmonės atpažino tą "sergantį" darbininką su policija universiteto kieme besivaizdijantį. Žinoma, jaunas vyras darbo neteko ir kovos su policija nelaimėjo...

Ir tokių "studentų", kurie iš "pogrindžio" išlindę, lyg tie Kauno "amžini" studentai, veikia studentų vardu, esama ne tik Berkeley, bet ir kituose universitetuose. Tik Berkeley esama kiek daugiau, nes šis universiteto miestas jau nuo seniai universitetą "mylinčių" yra mėgiamas, o be to čia labai palankios klimato sąlygos: nėra šaltos žiemos, nereikia daug šildyti nakvynės kambarius, geras "pasaulio pertvarkymo" idealistas čia beveik visą metą gali išvaikščioti basnirtas sandaluose ir be šiltesnio rūbo.

Esama čia Berkeley ir ypatingų geradarių. Esama namų, kur "bitnikų" prigulę visi pakampiai, bet savininkas visai nesuinteresuotas iš jų nuomą rinkti. Esama ir specialių "studentiškojo pogrindžio" rėmėjų, kurių namai atidaryti visą naktį, šaldytuvai neužrakinti ir alaus

(Nukelta į 2 psl.)

MOKSLO...

(Atkelta iš 1 psl.)

prikrautas, galima vaišintis. Šeimininkas tik kartas nuo karto su kepure rankoje pavaikščiojęs ir iš "svečių" paprašęs, kas gali paaukoti išlaidoms... Vienas tokių sponsorių buvęs Dr. Artman, pasižymėjęs kovoje už laisvę nešvarius žodžius viešumoje vartoti. Jis turėjo nemažai bėdų policijoje, pagaliau policija patarusi su "bizniu" išsikraustyti. Išvykęs link New Yorko.

Nebedaug demonstrantų

Gegužės 21 dieną šis korespondentas viešėdamas Berkeley užėjo ir į universiteto kiemą prie studentų unijos namo, kur vyksta visas politinis studentų veikimas. Keli stalai apkrauti literatūra — komunistine ir antikomunistine. Vienoje brošiūroje tarp kitų komunistinių nedorybių trumpai paminėta Lietuva, Latvijos ir Estijos okupacija. O būtų naudinga Lietuvos pavergimą nušviečiančios literatūros čia daugiau paskleisti. Vieni spaudiniai veltui dalinami, kiti parduodami. Prisirinkau ir prisipirkau spaudos nemažai.

Plakatai skelbė, jog tą dieną universiteto ir miesto "Vietnam Day Committee" bendrai mini savo veiklos metines. Publika kviečiama į aikštę prie studentų unijos ir prašoma dalyvauti protesto mitinge prieš Amerikos politiką, prieš karą Vietname. Mitingo pradžia 11:30 val. Aš atėjau į universiteto kiemą jau gerokai po 12 val., nieko apie mitingą nežinodamas, ir kai mitingo vietą suradau, jau buvo apie 12:30 val., bet "protestantų" labai mažai teradau ir mitingas dar nepradėtas.

Pagaliau vienas vyras prabilo. Per garsiakalbį kvietė rinktis arčiau jo staliuko. Demonstrantų susirinksią ir dar daugiau, bet girdi, žmonių įprasta vėluotis. Gal apie 200 žmonių būrys susiglaudė kiek arčiau. Vieni rado vietos atsistoti, kiti stovėjo bei vaikštinėjo po platoką aikštę. Kiek iš jų studentų — sunku pasakyti, bet, turbūt, ne daug, nes aiškiai buvo matyti, jog buvo ir daugiau tokių, kaip aš, netikėtai užėjusių, daug buvo fotografų, televizijos naujienoms filmuotojų. Tikrų demonstrantų nedaug.

Po oficialaus atidarymo kitas kalbėtojas pradėjo skaičiuoti Amerikos nuodėmes: Kuba, Dominikonų respublika, Vietnamas, etc. Neverta laiko gaišintis, tuo labiau, kad tą dieną buvo idomesnių pramogų — aplankyti San Francisco lietuvių bendruomenės vakarą.

Kai gegužės pradžioje Kalifornijos seimelio komitetas paskelbė kaltinimus Berkeley universiteto vadovybei, "Los Angeles Times" paskyrė vieną editoriają, kritikuodamas senatorių raštą. Dienraštis pastebėjo, jog senatorių komiteto raportas esąs vieno žmogaus darbas — vienas surašė, kiti pasirašė, be to — pavėluotas. Berkeley riauši-

ninkų jėgos jau išblėsusios, universitetas apsisvalęs.

Matydamas kokio nepasisekimo susilaukė "Vietnam Day" komiteto protesto mitingas, įsitikinau, jog "Los Angeles Times" editorialo rašytojas turėjo labai geras žinias apie senatorių darbą ir apie riaušinių nuosmūkį. Ir iš pačių riaušinių jau yra vieši balsai, jog Berkeley studentų politinė veikla priėjusi didžiulės krizės. New Yorke spausdinamas "Free Student" laikraštukas dėl tos krizės smarkiai kaltina dabartinį Berkeley universiteto kanclerį Roger Heyns. Po "Free Speech" revoliucijos kanclerio pareigas pradėdamas Mr. Heyns užsirekomendavęs liberaliu žmogum, bet dabar jau jis pakenkęs nevienai studentų organizacijai, uždraudamas universiteto rajone veikti nestudentams, įsakydamas to draudimo nepaklausiusius areštuoti bei šalindamas arba suspenduodamas prasižengusius studentus.

Dėsto tas laikraštukas, jog Mr. Heyns pažeidžia studentų teises. Studentai turį turėti laisvę pasirinkti sau draugus, pasirinkti draugingas organizacijas, su kuriomis ir universiteto ribose galėtų bendradarbiauti, nors tos jų "draugiškos" draugijos būtų nestudentų. Žinoma, toks studentų teisių gynėjas užmiršta vieną dalyką, jog universitete mokytiis studentai turi ne teisę, bet privilegiją! Valstybinis universitetas išlaikomas piliečių mokesčiais, piliečiai per savo rinktus valdžios žmones nustato taisykles ir išleidžia įstatymus, kaip studentai turi elgtis naudodamiesi mokslo privilegija.

Nuo kanclerio Heyns veiklos nukentėjusių ir "nuskriaustų" organizacijų tarpe "Free Student" laikraštukas mini "Progressive Labor Party" (raudonųjų fronto organizacija), "Student Committee for Agricultural Labor", "Sexual Freedom League" ir kit.

Berkeley — geriausias Amerikos universitetas

Prieš kurį laiką pradėdamas apie Kalifornijos universitetą rašyti, pažymėjau, jog universitetas drausmės priemonėmis valosi nuo neklaužadų. Ir tos priemonės sėkmingos, nes patys riaušiniai dejuoja, jog jų veikla blėsta. Ir to atsiekta panaudojant Kristaus pavyzdį: jis išvarė pirkliaus iš bažnyčios, Kalifornijos universitetas valosi nuo pašalinių žmonių, veikiančių studentų vardu.

Tą patį gegužės 21 dienos savaitgalį Berkeley beviešėdamas "Oakland Tribune" dienraštyje skaičiau gana ilgą ir idomų straipsnį, redakcijos nario parašytą. "American Council on Education", per dvejus metus tyrinėjusi kaip vyksta mokslas Amerikos universitetuose, paskelbusi savo sprendimą, jog Kalifornijos universitetas Berkeley mieste šiuo metu yra geriausias Amerikos universitetas, pasižymįs aukštu mokslo lygiu. Pirmąja šis universitetas humanitariniuose moksluose, socialiniuose moksluose, bio-

PIRMASIS BOLŠEVIKMETIS

Prasidėjus 1939 metų Vokietijos-Lenkijos karui, Lietuva pasiskelbė, kad laikysis neutralumo ir atsisakė eiti į Vilnių. Pasėkmė — nauju Sovietų Sąjungos su Hitleriu susitarimu Lietuva perleidžiama Sovietų įtakai. Pažadas dėl neutralumo atkrinta ir Lietuvos vyriausybė pereina Sovietų pusėn, išleidžia "draugiškas" Sovietų įgulas, gaudama už tai, kaip sąjungininkė, Vilnių iš Rusijos rankų. Visiems atmintinas Užsienio Reikalų ministerio Urbšio pranešimas visuomenei, padarytas Karininkų Ramovėje Kaune, kuriame jis tvirtino, kad Sovietai neturi tikslo užimti mūsų kraštą, o tik nori mums pagelbėti.

Sunku manyti, kad kalbėtojas pats būtų tikėjęs tuo, ką jis kalbėjo. Mes, žinoma, negalėjome neabejoti dėl Urbšio teigimų ir manėm, kad jis tai daro Sovietų spaudžiamas. Ir iš tikrųjų, kaip tik vokiečių kariuomenė buvo atitraukta į vakarus ir, įsivėlusį į lemiamas kovas su Prancūzija, Sovietai pasinaudoję Europos suirutę, įteikia mums nepriimtą ultimatumą ir 1940.VI.14 nelaukdami net jo termino pasibaigimo, pereina Lietuvos sieną ir okupuoja visą kraštą, nesutikdami mažiausio pasiprie-

logijoje, fizikoje ir inžinerijoje. Po Berkeley seka Harvard ir Stanford universitetai. (1957 m. pirmavo Harvard).

"American Council on Education" savo būstinę turi Washington, D. C. Ši įstaiga dažnai kviečiama duoti patarimus Amerikos prezidentui bei įstatymo leidėjams, kai svarstomi mokslo klausimai. Dabar jos paskelbtasis tyrinėjimų raportas sudarytas po 4,000 profesorių apklausinėjimo ir per dvejus metus atliktų tyrinėjimų 106 Amerikos universitetuose.

"Oakland Tribune" yra leidžiamas respublikono W. F. Knowland, buvusio Kalifornijos gubernatorium ir senatorium. Kaip anksčiau rašyta, Kalifornijos universitetas šiuo metu yra patekęs į rinkiminės propagandos "mūšį" — partijų kandidatų į gubernatorių vienas už kitą siūlosi geriausiai universiteto tvarkytojais. Dabartinis gubernatorių yra demokratas. Tad šiose aplinkybėse išspausdintasis respublikonų laikraštyje universiteto mokslo darbo įvertinimo straipsnis parodo, jog yra žmonių, sugebančių nešališkai mokslo įstaigos atsiekimus pripažinti. (Tas laikraštis už teisingus universiteto aprašymus "revoliucionierių" smarkiai peikiamas, net keikiamas).

Be abejo, universiteto mokslo darbą įvairūs raudonskūriai ir toliau bandys trukdyti, kaip jie tai daro nevien Berkeley, bet ir kituose universitetuose. Dabar agitatoriai likę be pasekėjų minis, žada ir toliau dirbti, nes kova "už laisvę" Amerikoje tik prasidėjusi. O laisvą gyvenimą agitatoriai tik mato komunistiniame rojuje, nors patys ten gyventi nenori.

šinimo.

Reikia čia priminti, kad dar prieš okupaciją Sovietai jau buvo gerokai įsistiprinę Lietuvoje. Mūsų spauda vengė nušviesti tikrąją krašto būklę. Vengė skelbti žinias, nepalankias Sovietams. Sakysim, Europos spauda plačiai aprašinėjo, kaip Sovietai elgėsi atplėšę 1/3 Lenkijos; rašė, kad iš ten deportuota apie pusantro milijono gyventojų ir visur įvesta Maskvos tipo komunizmas. Nors viskas tas vyko pas mūsų artimiausius kaimynus, mūsų laikraščiai apie tai negalėjo rašyti, nors mums grėšė panašūs pavojus. Visose ministerijose buvo įsiskverbę į aukštas vietas nemaža komunistų. Svarbiausią krašte viriausiojo kariuomenės vado vietą turėjo užėmęs žinomas komunistas generolas Vitkauskas. Nemaža buvo panašių asmenų ir kitose įstaigose. Justicijoje sėdėjo prokuroras Pakarklis, advokatūroje Bulota, Bulotienė, Zimonas ir kiti. Finansų ministerijoje Rogevičius, dvasiškijoje kun. Vilimas. Krašte veikė nelegaliai susidariusios bolševikų "jačeikos", turėdamos savo vykdomuosius organus — sekretoriata. Dar prieš okupaciją, komunistams į pagelbą pradėjo pirštis bendradarbiautojai.

Lietuva nuterota per pirmą pasaulinį karą, atgavusi nepriklausomybę, per trumpą laiką padaro didelę pažangą, praveda žemės reformą, pakelia krašto gerbūvį tiek, kad buvo vadinama mažąja Amerika. Lietuva buvo kaip ir pašinas didiesiems Sovietams, kurie, nežiūrind pažadų, nepajėgė per eilę metų pakelti savo gyventojų ekonominės būklės. Kai mūsų kraštas kentėjo nuo produktų pertekliaus Sovietai visą laiką kentėjo nuo jų nepritekčiaus. Mūsų ūkis buvo žymiai pralenkęs sovietinį. Visą eilę metų Sovietai pirko savo kolkozams ir sovkozams iš mūsų ūkių veislinius gyvulius, jurkšyrų kiaules, juodmarges olandų karves. Mūsų litas prekyboje su Sovietais buvo vertinamas kaip 5-6 sovietiniai rubliai. Jau turėjome įvedę svarbius socialinius įstatymus ir žengėme prie jų išplėtimo, įvedant senatvės aprūpinimo pensijas. Kol mes neturėjome su Sovietais bendros sienos, tai mūsų laisvo ūkininkavimo pranašumas Sovietams nebuvo pavojingas, negalėjo užkrečiamai veikti į jų piliečius. Bet dabar, kai jie užgrobė vieną trečią dalį Lenkijos ir mes pasidarėm betarpius kaimynais, susidarė tokia būklė, kad mūsų krašto ūkio pranašumas dūrė jiems akis. Jie nesimėmė, kaip dabar Berlyno Ulbrechtas, priemonių atsiskirti nuo mūsų mūro siena, bet nutarė panaudoti jėgą, užimti mūsų kraštą, jį ūkiškai aplėsti ir politiniai sunaikinti, prijungiant prie Rusijos.

Pradedant 14.VI.1940 metų Sovietai, kaip minėjau, įsiveržė į mūsų kraštą. Kartu su kariuomene mus užplūsta skaitlingos karių šeimos ir Maskvos specu-

(Nukelta į 6 psl.)

PROPAGANDINĖ STATISTIKA

Ekonomistas Š. Fridbergas apie netikslus palyginimus

Dvidešimt šeštaisiais metais nuo rusų bolševikų įsiveržimo Lietuvon, arba dvidešimt antraisiais metais nesukliūdyto jų šeiminkavimo Lietuvoj, pačioj jų valdžios pašonėj atsirado samprotautojas, pastatęs stambų klausuką ties valdinių propagandistų teigimais apie Lietuvai per tą laiką tariamai padovanotos ūkinės pažangos dydį.

Kaip ir kiti imperialistai bei kolonialistai, taip ir Lietuvos užgrobdėjai su prisitaikėliais visada skuba nukreipti kalbą nuo jų įsibrovimo į Lietuvą teisėtumo klausimo, ir vietoj to griebiasi įrodinėti tariamą to įsibrovimo naudą Lietuvai. Todėl kone visi jų pareiškimai prasideda ir baigiasi neva akivaizdžiais "statistikos" duomenimis, anot kurių visų Lietuvos ūkinių ir kultūrinių gėrybių kiekis "socialistinės santvarkos dėka" esąs padidėjęs keleriojai, o pramonė tai išaugusi net daugiau kaip 16 kartų...

Kaip tik ties ta "statistika", — kuri kitur niekad nebuvo laikoma verta tikrai rimto dėmesio, — dabar, maždaug prieš du mėnesius, ir Vilniuje viešai (Liaudies Ūkio 3 nr.) pastatė stambų klausuką ekonomistas Š. Fridbergas, pačios bolševikinės valdžios pagerbtas "LTSR nusipelnusio ekonomisto" titulu. Jo pastabos lūdi, kad net lojalių bolševikinio režimo bendrakačiūvių tarpe yra pasijutusių nepatogiai dėl propagandinės "statistikos" nemoksiškai ar tyčia kreivai sukaltų pamatų.

Toje "statistikoje" nuolat tvirtinama, kad dabar Lietuvoj to ar to esą tiek ir tiek kartų daugiau, negu buvę "buržuazinėje Lietuvoje". O lygina dabartinius ūkius su tais skaičiais, kuriuos yra surinkę iš... 1940 metų.

Ekonomistas Fridbergas, nors dar tik atsargiomis užuominomis, pirmą kartą viešai pareiškia, kad toks lyginimas rodo netikrą skirtumą. Neliesdamas kitų sričių, jis nagrinėja tik pramonės duomenų gretinimą.

Visų pirma Fridbergas taikliai pastebi, kad "čia iškyla teritorijos palyginimo klausimas", nes — "buržuazinės valdymo metais leistuose statistikos metraščiuose duomenys pateikiami be Vilniaus krašto, o 1938 ir 1939 metais — ir be Klaipėdos krašto".

Toliau vėl teisingai nurodo, kad sovietinės statistikos duomenų struktūra visiškai kitokia, negu nepriklausomos Lietuvos. Sovietinė statistika — nors ir nežinia kiek tiksliai ir kiek "išlubų" — tariasi apimanti viską, o nepriklausomos Lietuvos statistika didelės Lietuvos smulkiosios pramonės dalies įmonių iki 5 darbininkų) iš viso neskaiciavo.

Gamybos apimtį dabar skaičiuojama rubliais ir jau trečią kartą kitajp: iki 1950 metų skaičiavo 1926-27 metų Rusijos "nekinčiamomis kainomis", paskui — 1952 metų sausio 1 dienos didmeninėmis kainomis, o nuo 1956 metų — 1955 metų liepos 1 dienos didmeninėmis kainomis. Lie-

tuvos statistikoje pramonės gamyba buvo apskaičiuojama litais.

Palyginimų kritikas nurodo, kad "būtina panaudoti eilę šakinių indeksų, parodančių santykį tarp lito ir rublio". Tačiau nei jis neprisitaria, kaip jis tą rublio-lito lyginimo klausimą yra sprendęs ir ar išsprendęs. Iš jo sudarytos 1937 metų Lietuvos pramoninės gamybos apskaičiavimų lentelės atrodo, kad 1926-27 metų rublį litais jis vertina paskiroms gamybos šakoms skirtingai: nuo 1.38 iki 1.67 litų už rublį...

Klausimas, kuo paremti toki lito-rublio santykio vertinimai, ir ar jie atitinka buvusią to meto tikrovę, kreiptinas į patį to santykio apskaičiuotoją. Kol toks klausimas neatsakytas, to duomenų lyginimas vistiek pasilieka beprasmis, nes tai yra lyg svėrimas neišaiškinto svorio svarsčiais.

Propagandinio duomenų gretinimo kritikas tikrai teisingai nurodo, kad 1940 metai Lietuvos ūkiui visiškai nebūdingi, todėl neteisinga tų metų duomenis (jei net būtų visai kruopščiai ir sąžiningai sudaryti) imti pagrindu lyginimo tikslams. Iš tiesų, tai buvo ne tik aplinkui siaučiančio karo, bet nuo vidurvasario ir radikalaus priverstinio perversmo bei ūkinės sistemos griovybos metai, kuriais pramoninė gamyba kiek vyko, tai vyko visiškos suirutės ir baimės siaubiamai. Tai negalėjo būti nei normalios pramonės, nei normalios jos statistikos. Todėl jos vartojimas palyginimuose tikrai yra visiškai beprasmis ir nieko neįrodo.

Pagrįstai Fridbergas atmeta ir 1939 metų naudojimą lyginimo tikslams, nes tų metų pradžioj Lietuva neteko Klaipėdos krašto (kuriame jis nurodo buvus apie 22% Lietuvos pramonės), o tų metų pabaigoj Lietuva gavo Vilnių, tačiau — to Fridbergas "nepastebėjo" — beveik visiškai be pramonės, kadangi, vos šešias savaites Vilniuj tada pasiautėję bolševikai buvo suspėję Vilniuje buvusią pramonę sugniuždyti, — net stambiųjų įmonių visas mašinas išsivežti, nors ir be naudos sau (daug pagrobtų įrengimų vėliau buvo rasta rūdijančių Minsko ir kitose geležinkelių stočių aikštėse).

Be įtikinančių motyvų, nusipelnęs ekonomistas atmeta ir 1938 metų duomenis, kaip lyginimo pagrindą, o teigia, kad tam tikslui reikia pasirinkti 1937 metus.

Čia jis vėl nurodė, kaip netikslu (tad ir neteisinga) lyginti skirtingos struktūros statistinius duomenis. Sovietinėj sistemoj visa pramonė iki smulkmenų suvalstybinta ar "suvisuomeninta" ir bent teoriškai visa suregistruota. Lietuvos laikų statistikoje smulkiosios įmonės ir amatininkų dirbtuvės neįskaitytos, nors tos įmonės bei dirbtuvės, būdamos gausios, atlikdavo stambią Lietuvos pramoninės

gamybos dalį. Negalima nustatyti tikro skirtumo, lyginant iš vienos pusės viską, o iš kitos tik dalį. Ekonomistas Fridbergas neištaria to žodžio, bet duoda pakankamai duomenų suprasti, kad toks lyginimas yra suklaidotas lyginimas.

Taigi lyginimo kritikas sakosi atlikęs sudėtingus skaičiavimus, siekdamas nustatyti, kiek iš tikrųjų dabartinė "LTSR" teritorijoje 1937 metais (įskaičius ir visą pramonę, buvusią tada lenkų valdytojų tos teritorijos daly) buvo pramonės įmonių, kiek jose dirbo darbininkų ir kiek visa ta pramonė pagamino. Jo skaičiavimo išvada — "1937 metais Lietuvoje, įskaitant Klaipėdos ir Vilniaus kraštus, pramonės gamyboje dirbo 75,000 darbininkų ir amatininkų".

Taigi jis atrado pramonės darbininkų (pagal sovietinės statistikos terminologiją) daugiau kaip dukart daugiau, negu Lietuvos statistikos metraščiuose rodytas pramonės darbininkų skaičius tais metais (31,700).

Dar didesnis skirtumas išeina įmonių-dirbtuvių skaičiuje. Lietuvos statistika rodė tik 1,247 įmones (turinčias ne mažiau kaip 5 darbininkus). Suskaičiavęs visas 1937 metais buvusias įmones, atrado jų 8,228, o su amatininkų dirbtuvėmis — net 21,195.

Stambus skirtumas ir produkcijos įvertinime. Lietuvos statistika rodė pramonės metinę apyvartą — 417.6 mil. litų, o Fridbergas apskaičiavimu visa Lietuvos pramonė (su prie Lietuvos dabar prijungtąja Vilniaus krašto dalimi) 1937 metais pagamino gėrybių už 790.4 mil. litų.

Tačiau tos pastangos, jei ir nuosirdžios, įstatyti propagandoje vartojamuosius palyginimus į šioj tokią tiesos kelią vistiek lieka bergždžios. Nusipelnęs ekonomistas neturėjo drąsos ar gal nei galimybės rasti tikslų ir teisingą lito palyginimą su sovietinėj statistikoje vartojamu rubliu. Be to, nors ir netenka kelti abejojamų, kad Lietuvos teritorijoje dabar įtaisytos pramonės produkcija žymiai didesnė už Lietuvoj buvusią pramoninę produkciją prieš 30 metų, bet, viena — nėra duomenų, kokios būtų Lietuvoj pramonė dabar, būdama ugdyta pačios Lietuvos, pagal jos pačios, o ne pagal kolonistinės okupacinės valdžios interesus, ir antra — nėra duomenų (tiksliau tariant, jei ir yra, tai jie "valstybinė paslaptis"), kokios dabar Lietuvos teritorijoje esanti pramonės dalis gali būti laikoma Lietuvos pramonė, ir kiek tos pramonės yra kolonistų pramonė. Viešai tik žinoma, kad vos 42 nedidelio masto įmonės yra vietinės pramonės kategorijoje. Visos kitos įmonės, kurį laiką pabuvusios bent administruojamos iš Vilniaus, vėl tapo pavaldžios "savininkams" Maskvoje. Jei tos — net ir vietinės! — pramonės gaminiai norimi parduoti užsienius, tai juos parduoda Maskvos "vnieštorgas" (žr. pranešimą iš Leipcigo mugės, Tiesoj, 1966, 101). (E)

SKAITYK KASDIEN
NAUJIENAS
IR TEMYK SKILTIS

Lietuviai taipgi perka ir parduoda
ir progas užsino tikrai per

NAUJIENAS

EXCELLENT FUND RAISER!

Attention all Churches, Clubs, Groups

HI * TOR THROW RUGS

Shearling sheepskin, 3/4" thick, for car, kennel, cat and dog beds... or use anywhere in your home for comfort and warmth. Throw rugs can be machine washed and dried, may be razorcut to size.

Tan color with irregular dark markings, approx. 30"x40", \$4.95 ppd. Add 25c. postage west of the Mississippi.

We ship anywhere in the United States.

HI * TOR SHOP — Box 8, Ridge, Dept. L. News Hampshire

THE BEST FOR YOUR PET

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrausimams nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

LEIDZIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siūsti: Daliai Bylaitienei, 6949 So. California Ave., Chicago, Ill. 60629

9 METAI

1966

NR. 5 (213)

DIDELI IR "MAŽI" DARBAI

Šiomis dienomis į Santaros - šviesos federacijos atliktų darbų repertuarą, įtraukiant A. Landsbergio "Meilės mokyklą", kiekvienas šios organizacijos narys, o taip pat, reikia tikėtis, ir kultūriniam darbui reikšmės skirianči mūsų visuomenės dalis vėl pajunta Santaros - šviesos per eilę metų darytą įnašą lietuvių kultūriniam turtui didinti. Iš tiesų, laikui bėgant Santara-šviesa, kadaise pasirašiusi vekselį mūsų kultūrinei kūrybai bei pažangai, palaipsniui, vykdydama savo užsiąžavimą, yra virtusi stambia knygu leidykla, nors ja ir nebūdama. Liūnės Suteimos naujos poezijos knyga ir A. Landsbergio komedija — du veikalai per penkis mėnesius — liūdytų lyg ir mūsų sąlygomis apstambės leidyklos egzistenciją. Vienok Santara-šviesa, likusi visad kultūrine organizacija kitų mūsų organizacijų tarpe, niekad nėra savęs leidykla viešai deklaravusi ir, be to, neužiima leidimu to, kas pakliuvo. Savo organizacijos paskirtį suprasdama kaip ištikimybę nuolatiniam lietuvių kultūrinės pažangos keliui, Santara-šviesa pirmoje eilėje į pagalbą skuba autoriui, ieškančiam naujų kelių ir turinčiam drąsos pažangos vardan nutraukti ryšius su tomis tradicijomis, kurios nebereiškia vertybės išsaugojimo, bet yra virtę tik pažangos stabdžiais, sustingimu. Tiek Metmenų žurnalas, tiek sceniniai, parodiniai, paskaitiniai parengimai, tiek visokie sąskrydžiai priešakyje su jau išgarsėjusiais Tabor farmoje, yra drauge su knygu leidimu vien detalės gerai išmastytoje organizacijos prasmės programoje. Naujumas ir kokybė buvo ir lieka toliau matuoklės užsimojimų vertei tikrinti.

Gyvenant savame krašte, politiškai laisvame ir pilname savo tautos kūne, ši pažangietiškoji Santaros - šviesos rolė mūsų visuotinio kultūrinio gyvenimo kontekste, greičiausia, nekeltų jokių pašalinių minčių. Įdomu būtų tik stebėti (kaip ir išeivijoje) pasitampymus su atžagareiviais, kuriems pačius paskutinius žodžius lietuvių poezijoje yra tarę Aistis ir B. Brazdžionis, jei ne Maironis. Šiaip gi viskas būtų normalu, nes tiek vieniems, tiek kitiems priaugtu pakankamai skaitytojų, kuriems priklausytų galutinis žodis nutarti ir atrinkti, kas yra

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JUNE 4, 1966

dabarties balsas, o kas tik vakarykštis aidas.

Išeivijoje padėtis, kaip ir visi reikalai joje, dažniausiai yra susikomplicavę. Išimtinio dėmesio nukreipimas į kultūrinės piramidės viršūnę, kuri nuolat smailėja, nes pagrindas siaurėja, įtaigoja įvairių minčių, jei ne abejonių — ne dėl dėmesio prasmingumo, bet tik dėl išimtinumo. Siaurėjančių pagrindų piramidės sąlygose kova dėl pažangos, vargu, ar reiškia vien dėmesio bei supratimo teikimą kūrėjui, kurį laikome pažangos skatintoju bei vykdytoju. Mūsų sąlygose kova dėl pažangos, tur būt, turėtų įtaigoti ir kovą dėl vartotojo, kuris būtų pajėgus pasinaudoti tuo, kas pažangos siekimo kelyje sukuriama. Jei dėl objektyvių priežasčių, kurioms nebūtų rasta priemonių pergalėti, ar dėl subjektyvaus neapsižiūrėjimo būtų leista pažangos prasme verlingam piramidės pagrindui visiškai susitraukti, tai ir viršūnėje, greičiausia, liktų tik toks smaigalys, ant kurio gyventi sugebėtų jau vien tik narciziškumas.

Kitaip sakant, Santaros-šviesos darbų tematikoje, kuriai kūnyti iki šiol jėgų bei sugebėjimų trūkumo dar nesimatė, turėtų pagaliau atsirasti kiek daugiau dėmesio lituanistinio švietimo reikalams. Tikiuos, jog Domas Velička, Pedagoginio Lituanistikos instituto Čikagoje direktorius, per daug neužpyks ant rašančiojo, jei čia bus išduotas vienas jo posakis, tartas privačiame pokalbyje: "Lietuvių išeivijos jautinimas, studentai ar kiti, lituanistinio išsilavinimo požiūriu yra beraščiai arba mažaraščiai". Zmogaus, kuris savo gyvenimą yra paskyręs darbui prieš lituanistinį mažamokslškumą išeivijos lietuvių tarpe, žodžiai nėra perdėtas kritikavimas, bet, be abejo, tik labai lakoniškas ir už tat perdėm aštrus padėties atvaizdavimas. Tiek Santaros-šviesos federacijai, tiek kitoms save akademinėmis ar kultūrinėmis besivadinančioms organizacijoms, reikėtų padėti rimčiau susidomėti, idant angažavimasis kultūrinei pažangai su laiku nepradėtų reikšti vien senukų snobiškumą.

kd

AUKOKITE
NAUJIENŲ
MAŠINŲ FONDUI

Lietuviai televizijoje

Vis labiau ir daugiau tenka gerbti mūsų pasirinktąjį kraštą — JAV. Nors tasai kraštas ir vadinasi visų tautybių "melting pot", tačiau niekur kitur nerasi tokios tolerancijos mažų tautų nuobodomis, ypač jei jos yra pajėgios kultūriniai reikštis. Eilinio amerikiečio nebestebina nesuprantamos kalbos radijuje, nebeerzina ir televizijoje. Jei tik yra pakankamai iniciatyvos ir galimybių, kiekvienas gali bandyti atstovauti save, ar visus savo tautiečius pasirinktoje dirvoje.

Privačia iniciatyva gimė ir lietuviai televizijoje. Tos privačios iniciatyvos ir valia kalbėti, veikti, rodytis bei rodyti pagal savo skonį ir supratimą. Lietuvių televizijoje iniciatoriai, kaip jau ir pats programos pavadinimas liudija, nesiriboja vien savo šeimyniška aplinka, bet angažuojasi atstovauti visus mus, išeivius, ne tik Čikagoje, bet ir visame laisvajame pasaulyje. Tasai užsiąžavimas leidžia kiekvienam žiūrovui išreikšti savo nuomonę, pagirti ar paplakti, o į jo šnektas, savo keliu, programos šeiminkai turi teisę tik pečiais patraukti. Toksai yra laisvas kraštas, tokia jo tvarka. Tvarka, tačiau, tik iki tam tikro laipsnio, jei prekė priklauso nuo pirkėjo, — tada pirkėjas drąsus vertinti produktą, laisvas reikšti savo nuomonę, jam galima ir garsiai kalbėti.

Lietuviai televizijoje, regis, taip pat priklauso nuo žiūrovo, nuo jo konkrečios reakcijos santykyje su programos išlaikytoju prekybininku Jerry Kaye. Gaunasi įspūdis, kad programos tvarkytojai labiausiai yra susirūpinę patikti visokiausio plauko, skonio bei išsilavinimo žiūrovui, bent vienu programos numeriu padilginti kieno nors širdį, kad tik daugiau tautiečių paklembentų Jerry Kaye duris. Tas savaime (ir net labai!) suprantama. Deja, to pasėkoje pati programa, jos sudarymas, apipavidalinimas bei atlikimas nereprezentuoja lietuviškos kultūros, nesuteikia mūsų kultūrinio gyvenimo panoramos.

Nesunku įsivaizduoti, koks didelis ir kruopštus yra programos paruošimo darbas, ypač prisimenant, jog ir patys ruošėjai prisipažįsta patirties stoka. Vis dėlto norėtusi planingesnio pusvalandžio, nes, bent kaip eiliniam žiūrovui atrodo, atsitiktinimai vyrauja, kaip pvz. ilgas ir nuobodus "Meškiuko Rudno-

siuko" skaitymas, keistas vieno programos pravedėjo nušnekėjimas apie tulpes ir pan. Išskirti tenka velykinę programą, kuri, mūsų manymu, buvo pati planingiausia ir kruopščiausiai paruošta. Didelė abejonė kykla dėl patarimų, programai pagerinti, prašymų. Ar tik ne dėl tų patarimų, lietuviai televizijoje vis labiau primena lietuvišką pasaką apie tėvą ir sūnų, bevedančius arkli į turgų parduoti (kaip bedarysi, vistiek visiems neįtiksi).

Užmojis pateikti žiūrovui lietuviško kultūrinio gyvenimo panoramą yra labai svenkintinas, tik stebina vienoje plotmėje pristatyti mūsų žymesni solistai, muzikai, aktoriai su bepradedančiais šokio mokytiš vaikais. Labai malonu pamatyti mūsų jaunimą studijiniuose pasirodymuose, tačiau juos vadinti talentais dar peranksti. Tereikėjo poros žodžių, trumpo paaiškinimo apie šokio studiją, apie pačius šokėjus, nubrėžiant jų mokymosi metodą, parodant pirmųjų metų šokėjus ir atskleidžiant ilgiau studiją lankusiųjų pažangą. Tokį pristatymą žiūrovas priimtų šiltai ir nesišypsotų iš nepagrįstos pretenzijos. Iš viso, atrodo, būtų daug simpatiščiau kukliau pristatyti bei jaučiau pabendrauti su žiūrovu. Dabartinis šaltas, sustingęs ir oficialus tonas, ypatinga baimė suklysti sakinyje, įtempia ir žiūrovą, kuris vietoj savotiškos pramogos, jaučiasi lyg pats sugautas ir nepatogiai sėdįs savo fotelyje... Juk net tokios televizijos įžymybės kaip Red Skelton ar Art Linkletter ieško nuolatinio kontakto su publika. Nesiūlome čia jų imituoti, tačiau pasinaudoti senų vilkų patirtimi kartais ir ne pro šalį. Kas programos rengėjams ir lietuviško kultūrinio gyvenimo sekėjams atrodo savaime suprantama, tas dažnai ankstyvesnės emigracijos lietuviams mažai yra suvokiama. Pavyzdžiui, jei "Antras kaimas" būtų pristatytas kaip satyros teatras, jei bent trumpai būtų nušviestas jo žanras, jis būtų toks žiūrovų ir priimtas. Be jokio pristatymo "Antras kaimas" gerokai nukentėjo, nes jį pažįsta ne operinė minia, bet intelektualiau nusiteikusi publika.

Tas pats liečia ir pavienius solistus, instrumentalistus, aktorius ir net pačius programų pranešinėtojus. Žiūrovas būtų daug atlaidesnis ir priimlesnis,

(Nukelta į 5 psl.)

LIETUVIAI . . .

(Atkelta iš 4-to psl.)

jei būtų supažindintas su pasirodantais. Toks keletas frazių persimetimas apšildo ir programos dalyvius, o nedirbtinam pokalbiui A. Šlutas tikrai duomenų turi. Tada taptų atleistas ir nesklendus sakiny, pateisintas nesurepetuotas judesys; gi na fūralus, žmoniškas santykiavimas visuomet daugiau laimi, nei iš anksto hūstatyta manekeniška poza. Iš visų dalyvavusių programoje, labiausiai prisimena akordeonistas Ažuolas Stelmokas — bene vienintelis besišypsas ir nesuvaržytas, į kurį žiūrėti buvo tikrai malonu.

Reikia fikėtis, kad programos vedėjai palaipsniui bandys atskratyti tekstinių banalybių, kaip antai: "Lietuva yra dainų šalis ir pan. Manytina, kad ateity bus labiau privengiama rožių pašymo, natūralistinių grandinių, "kavinės atmosferos" su virtuvinėm kėdėm... etc. etc. Ribota studija, visokios techniškos kliūty savaiame nustato programos pravedimo liniją. Geriau tad prisitaikyti prie vietos sąlygų, kukliau ir nuoširdžiau su žiūrovu bendrauti, nei vaikytis nieko nesakančių, o kartais net nelabai skoningų prašmatnybių. Taip pat, kažin, ar tikslu, pačios programos labui, kiekvieną kartą kviesti naują pranešėją. Pirmoji ugnis visus baimina, o kiekvienoje programoje naują baimę matyti — savotiškai smalsu... Neabejojame programos vedėjų gerais norais, pritraukti vis naujus žmones, tačiau svečiai, mūsų manymu, turėtų būti svečių vietoje, o šeimininkai — visų reikalų tvarkytojai. A. Šluto asmeny, visai netikėtai, sulaukėme tikrai gabaus programų vedėjo, o E. Vilutienė jau yra gerokai apšilus ir kaskart drėsnė bei natūralesnė.

Lietuviška programa televizijoje — jau seniai pribrendęs reikalas, tad sveikintini energingi pasiryžėliai, galų gale praksynę kelius. Stebėtis tenka tik mūsų prekybininkais ir visais, kurie savo skelbimais galėtų padėti programai, abejingai užleidusiais svetimtaučiai lietuviškos kultūros darbo barą...

Tikėdami, kad "Lietuvių televizijoje" programos rengėjai suras būdą įsigyti "video-tape", kuris bematant pagyvintų pačią programą, kad pritrauks į savo štabą pajėgių rašytojų, teatrolių ir dailininkų, kurie padės meniškiau apipavidalinti programą, kad stengsis tobulėti ir patarnauti lietuviškai visuomenei platesnėse srityse, linkime iniciatoriams ir rengėjams geriausios sėkmės!

D. S.

CHICAGO S VARIASIAS IR
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JUNE 4, 1966

Gustave Courbet, prancūzas, 1819—1877

(Smith College Museum of Art nuosavybė)

Marytės tualetas

PAS MAJŲ AINIUS

RAMOJUS VAITYS

Sekapį rytą atsibudome traukiniui bildant per rūke skęstančias lygumas. Rūkas dar tebekabėjo, kai apie dešimtą įšliaužėme į Coatzacoalcos miestą prie to paties vardo upės. Tai nemažas kleckas ant žemėlapiu, svarbus uostamiestis, tarnaujantis atogrąžinių džiunglių kampui. Tačiau miestas visiškai nedaro didmiesčio vaizdo — kiek tik nuo geležkelio galima užmatyti, vien tik medinės lūšnos tarp palmių ir bananų; vištos, šunys ir paršukai dalijasi negrįstų gatvių erdve su pusnuogiais arba net visai nuogais vaikais. Pirmas mūrinis pastatas pasirodė tik į stotį įvažiavus — nubyrėjusiu tinku vienaaukštis namas išilgai vieno vienintelio perono. Visa stoties bėgiava susidėjo tik iš tų vienerių bėgių, ant kurių mūsų traukinys sustojo. Išilgai tų bėgių, priešingoj pusėj nuo perono — medinė tvora, labai jau panaši į Lietuvos kaimo tvorą, už kurios tęsėsi vešli pievutė su keiliais galvijais. Ant tos tvoros, ir ant pievoj padrikai stypsančių papajos medelių, tupėjo geltonsnapiai juodi paukščiai, panašūs į kovarnius, bet geros vištos didumo. Tai Pietinėj Meksikoj mums dažniausiai matytas paukštis, randamas ir džiunglėse, ir miesto viduryje, visokį brudą nuo gatvių berenkas.

Išlipę į peroną, pastebėjome reiškinį, kuris po šio miesto pasikartojo kiekvienoje stotyje iki pat Campeche miesto, esančio už dar vienos paros važiavimo. Žiūrime, o gi perone šlendrinėja apie tuzinas pilnai ginkluotų kareivi: su šalmais, šovinių diržais ir durtuvais ant šautuvų. Vėliau, kitose stotyse, pastebėjau, kad tie kareiviai ne iš stoties pastato atsiranda, bet mūsų traukiniu važiuoja; pirmieji iš traukinio iššoka, vos jam sustojus, ir paskutiniai sulipa, šiam jau pradėjus judėti. Prisilaikosi, jog žmogus buvo susipaži-

nęs su džiunglių "laukiniais" ir nudėjęs vieną-kitą žvėrį bei smauglį.

Su šiuo pulkininku pažintis prasidėjo, kai Coatzacoalcos perone jis prisartinęs užkalbino, pasiteiraudamas, kokia kalba mes šnekame. Nors sakėsi angliškai vos truputį tesuprantas, bet iš skambesio pastebėjęs, kad mes ne angliškai gurkliuojame. Kai pasakiau, kad mes imigrantai į JAV-es iš Lietuvos, tai jis tuoj atsivėrė ir kad pradės versti visą savo pagiežą ant amerikonių! Sako, jankiai mus per ištusis šimtmečius smukdė ir tebesmukdo mums nepalankiu prekybos balansu, jų bendrovės čionai išnaudoja pigią mūsų darbo jėgą, ir be to, praitame šimtmetyje jie mus alino karinėmis ekspedicijomis!

Išriedėjus iš Coatzacoalcos, saulė jau buvo nudeginusi miglą ir visu įtūžimu kepino žemą, pelkėtą lygumą, iš kurios kylas garas darė orą tvankų ir sunkiai pakeliamą. Vagono viduj buvo dar blogiau, nes staiga sugedo vėsinimo aparatūra, o langai neatidaromi. Tai taip ir šutome iki pat Meridos, išgyvendami atogrąžas visoje jų klimato puikybėje.

Kurį laiką prie geležinkelio pylimo šliejosi mažai naudojamas plentas, bet ir tas greitai atsiskyrė ir nuklydo kažkur į žalumynų jūrą; ir taip dvi plieno juostos, ant kurių riedėjome, beliko vieninteliu civilizacijos liudininku šioj gamtoj. Liko užpakalyje Coatzacoalcos paupio balos ir pievos, ir traukinys barškėjo pietryčių link, tolyn nuo pajūrio, artyn prie siaubingųjų Chiapas kalnų. Juose dar ir šiandien, nutolus porą dešimtų kilometrų nuo šios geležkelio linijos gilyn į džiungles, galima užtikti indėnų kaimų, kur miestietis žmogus nediršta įkelti kojos. Mokesčių rinkėjai ten neapsilanko; Meksikos valdžios įstatymai ten negalioja, ir civilizacijos beveik nepaliesi indėnai gyvena kaip prieškolombiniai laikais. Net

(Nukelta į 6 psl.)

PABLO PICASSO "SOKĖJIOS"

PIRMASIS . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

komunistų gaujos. Maskvos įsakymu, sudaroma nauja vyriausybė iš parinktų asmenų, kurie prisiima klausyti Maskvos. Visam reikalui diriguoja Dekanosovas, atsijusias Stalino iš Maskvos. Skubiausiai tempu pertvarkoma policija. Saugumo departamento direktorium paskiriamas Antanas Sniečkus, o pastarasis stato naujus policijos viršininkus, nušalinamas senuosius, dažniausia juos suimdamas. Sudaroma palanki naujai tvarkai policija. Tuo tarpu vyksta ir tarnautojų pakeitimai. Šalinami seni tarnautojai ir skiriami nauji — komunistai. Atsižvelgiama ne į jų patyrimą, bet į kitas kvalifikacijas. Skiriant į aukštesnes vietas pageidaujama tokie asmenys, kurie yra sėdėję kalėjime už politinius nusikaltimus arba už kai kuriuos kriminalinius. Teismuose žūrima, kad naujas teisėjas nebūtų užkrėstas sena buržuazine nacionalistine jurisprudencija. Bylas jis spręš pagal "revoliucinę sąžinę", o jeigu sutiks abejonių, tai gaus nurodymų nuo komunistų partijos sekretoriaus. Advokatūrai įteikiama apklausinėjimo lapai, kuriuose reikalaujama atsakymo kone į šimtą klausimų. Tarp jų yra klausimas, kodėl apklausinėjamasis nėra komunistas. Tie, kurie nepajėgė to išaiškinti, o tokie buvo visi žymesni ir senieji advokatai, nurašomi.

Prigarmėję į mūsų šalį su kariuomene įvairūs partiečiai puola krautuves. Kad sėkmingiau jas galėtų ištuštinti, litas nuvertinamas iki 90 kapeikų. Susidaro okupantui nepaprastos patologijos galimybės spekuliuoti beverčiu rubliu, kuris nekotiru-

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JUNE 4, 1966

jas jokiaje biržoje. Supirktos prekės vagonais siunčiama į "Matuską". Nauja vyriausybė drandžia daryti atsargas ir spekuliuoti, bet tas draudimas taikomas tik Lietuvos gyventojams, o ne okupantams. Prekės krautuose greit mažėja ir ima brangti. Iš vietinių gyventojų perkant ką nors reikalaujama pasokti, kad užkirstų daryti atsargas. Prasižengimas baudžiamas. O prasižengti labai lengva. Pameniu, vienas provincijos medikas nusiperka naujus meblus, kurių jis buvo labai reikalingas. Dalykas kvalifikuojamas kaip spekuliacija ir iš pirkėjo atimami meblai, o jis pats atsiduria kalėjime. Bankuose sustabdomas santaupų išmokėjimas. Kaune Liet. Banko seifas iškrečiamas, ieškoma kapitalo. Kas iš banko, numatydamas krašto okupaciją, buvo pasiėmęs santaupas, laikomas irgi spekuliantu. Įsakoma visiems gyventojams atiduoti turimas akcijas. Įvedamos kiek vėliau grūdų pyllavos. Nustatomos normos, viršijančios galimą derlių. Kas neišpildo, — baudžiamas. Atsimenu vieną atsitikimą su Petroniu. Jis savo ūkį buvo atidavęs nuomon, derlius jam nepriklausė ir pyllavų ištesėti negalėjo. Bet jo pasiteisinimas, kad jis jokių grūdų neturi ir negali atimti iš nuomininko, nebuvo priimtas, jį patraukė tieson, komunistinis "teismas" paskyrė jam 2 metu sunkiųjų darbų kalėjimo.

Ruošiamasi prie seimo rinkimų. Šiame darbe okupantas turi didelio patyrimo, kaip "išrinkti patikimą sau atstovybę". Svarbiausias pasisekimo dalykas yra tinkamų kandidatų išstatymas, jų paskyrimas. Senos, veikusios Lietuvoje partijos, kandidatų išstatyti negali, nes dar Smetonos režimo jos uždraustos, išskyrus Tautininkų partiją. Bet šį kartą

MŪSU ŽINGSNIAI

Pas Majų...

(Atkelta iš 5-to psl.)

ir misionieriai nerodo noro ten darbuotis. Mūsų naujas bičiulis niujorkietis paminėjo, jog prieš dešimt metų vienas New Yorko muziejaus dailininkas, nuvykęs į tuos kalnus antropologinių piešinių prisidaryti, daugiau nebesugrįžo. Ir betiesiant šį Coatzacoalcos — Campeche gelžkelio ruožą — kuris buvo užbaigtas tik prieš du metus — nuo nuodingų strėlių žuvo keliasdešimt gelžkelio statybos darbininkų.

uždraudžiama ir ji. Tad gali skirti kandidatus tik komunistai. Vietomis, kaip Kaune, kandidatai buvo renkami mitinguose. Į tokių mitingą būdavo suvažiami kariškais sunkvežimiais surinkti apylinkėse komunistinio nusistatymo asmenys. Senų seimų dalyviai ir šiaip tinkamesni į seimą asmenys terorizuojami, svarbesni jų suimami, kad negalėtų dalyvauti rinkimuose. Tokiomis priemonėmis atgabenti iš Rusijos okupanto rinkimų specialistai skiria kandidatus po vieną iš rinkiminės apylinkės. Kiek painiau išeina su pačiais rinkimais, kurie įvyko liepos mėnesį. Nors rinkimų komisijose pasodinti savi, okupanto žmonės, neišleidžiant opozicijos, bet balsų jie negalėjo taip sėkmingai sugaudyti, kaip pačioje Rusijoje. Kaip taisyklė, ūkininkai, kurie sudarė 80% gyventojų, nežiū-

(Nukelta į 7 psl.)

menai iš pasalų į darbininkus šaudė be jokios provokacijos. (Bus daugiau)

"MEILĖS MOKYKLA"

Algimanto Mackaus Vardo Knygų Leidimo Fondas neseniai išleido Algirdo Landsbergio trijų veiksnių komediją "Meilės mokykla". Algirdas Landsbergis visiems yra pažįstamas savo romanu "Keliūnė", už kurį laimėjo "Draugo" premiją. Jo drama "Penki stulpai turgaus aikštėje" buvo pastatyta ir anglų kalboje ir susilaukė teigiamų įvertinimų. A. Landsbergis talkininkavo prie lietuvių liaudies dainų antologijos anglų kalba išleidimo, taip pat ir prie lietuvių liaudies dainų rinkinio "Green Linden". "Meilės mokykla" yra pirmoji A. Landsbergio komedija. Knygos viršelis — dail. A. Kurausko. "Meilės mokykla" gaunama pas A. Mackaus Vardo Knygų Leidimo Fondo administratorių G. Vėžį.

IŠ SKYRIŲ VEIKLOS

— Čikagos skyrius balandžio mėn. susirinkime išrinko naują valdybą, kurią sudaro: Jonas Bagdonas, Julius Lintakas, Lakštuonė Vėžienė, Lilija Mockūnienė ir Jurgita Zimavičiūtė. Naujoji valdyba pareigomis pasiskirstys vėliau.

— Gegužio 27 d. įvyko paskutinis pavasario veiklos susirinkimas. Skyrius išsiskirstė vasaros poilsiu, iki pasitratymo rudens, suvažiavime.

VALGYKLA NĖRINGA

Lietuviški ir amerikoniški valgiai.

Geras patarnavimas.

TERESĖ KARVELAITIENĖ - T. J. AGUIAR, Savininkė

2632 W. 71st St.

Tel. 778-9359

COSMOS PARCELS EXPRESS

C O R P.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-9952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868

PIRMASIS . . .

(Atkelta iš 6-to psl.)

rint okupanto žiaurių represijų, komunistų rinkti nenorėjo ir rinkimus boikotavo. Buvo vietovių, kur balsavusių buvo tik 16%. Kaip rinkiminės komisijos sugebėjo priskaityti iki 90%, sunku pasakyti. Manoma, kad visi nebalsavusieji buvo laikomi liaudies priešais ir kaip tokie neturį balsavimo teisės. Tad iš turinčiųjų teisę balsuoti (be liaudies priešų) komisijos galėjo sudaryti 90%. Komunistai paskelbė rinkimus teisėtai įvykusius ir išrinktą seimą Maskva pasikinkė ir pradėjo vykdyti savo programą. Savo esmėje pravesiti rinkimai buvo ne rinkimai, bet skyrimai. Ką partija paskyrė, tas negalėjo būti neišrinktais.

Pirmas žygis naujai išrinkto seimo, — prisijungimas prie matuškos. Balsuojant šį įstatymą neatsiranda nė vieno, kurs balsuotų prieš. Salėje užėmę visas vietas Sovietų šnipai ir agentai daboja, kad nė vienas atstovas nedrįstų pakelti ranką prieš.

Toliau eina žemės nacionalizavimas. Nors Leninas savo laiku ir skelbė, kad "visa žemė turi priklausyti darbo žmonėms", bet dabar Lietuvoje nutarta paimiti visas žemes valstybės nuosavybėn. Teoretiškai turėtų tekti žemė taip vadinamai Lietuvos SSR, bet praktiškai tenka Maskvai, nes pati SSSR yra tuščias pavadinimas pagal patarėlę (respublika vaša, a žemlia naša). Tokiu būdu sena rusų svajonė — išstumti lietuvius gyventojus iš žemės — virsta tikrenybė. 400,000 ūkininkų šeimų netenka žemės maitintojos ir tampa pavirsti nomadais, klajokliais, kuriuos galima kilnoti ir mėtyti pagal okupanto ir jo samdinių užgaidas. Vienok šis žemės nusavinimas okupantui pasirodė, kad ar ne per daug iš karto užvežama pavergtam kraštui. Jis stengiasi nejaukų nacionalizacijos ūpą truputį užtušuoti. Kaip karštligės apimtas nepaprastu skubotumu, imasi "aprūpinti nusavintos žemės naudojimu" biedniokius. Žemės ūkio ministeris Matas Mickis ramina ūkininkus, oficialiai skelbia, kad žemė bus palikta ūkininkams naudotis ir toliau ir kad visai nemanoma žemdirbius varyti į kolchozus.

Toliau seka namų, prekybos įmonių, bankų, fabriku nusavinimai. Kaip taisyklė nusavinant įmonę, jos vedėju skiriamas beraštis sargas, bet jam duodamas pavaduotojas rusas. Šis pastarasis ir tvarko visą reikalą, visai nežiūrėdamas į šefą, o tik duodamas pasirašyti jam įsakymus. Sargas didžiuojasi įsakymus pasirašynidėmas ir džiaugiasi įmonės ar fabriko šefo titulu.

Niekam nepranešus iš anksto, įvedama privaloma valiuta nusi-bankrutijęs rusų rublis, anuliuojant litą. Savaime aišku, kad litas nekeičiamas į rublį ir jo turėtojai gali pasilikti jį tik kaip atminimą apie senus geresnius laikus. Šis lito likvidavimas paliečia ne vien kapitalistus, bet ir paprasčiausią darbininką. Net

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JUNE 4, 1966

Mrs. Louise Schmidt pranešė policijai, kad jos pažįstamas Glenn Stewart užmušė josios vyrą. Žudikas ją buvo išsivežęs, bet jai pavyko iš jo pasprukti. Arkansas policija ieško žudiko.

globojamas biedniokas liko dabar biednesnis negu pirmiau buvo. Dabar lietuviai lieka be pinigų, ir prekių supirkinėjimas tampa rusų privilegija, nes jie turi atsivežę nemažai tų beverčių popiergalių. Tas daro kraštui didelius nuostolius — apie 200 milijonų litų, arba 1 milijardą rublių.

Jau 1941 metų vasaros pradžioje komunistai į kaimus paleido agitpropus. Komunistinio

ministro Mato Mickio pareiškimai, kad nebus įvedami kolkozai, anuliuojami ir ūkininkams peršama organizuoti kolektyvinius ūkius. Iš karto giriamas kolchozinis ūkininkavimo būdas, bet ūkininkų tarpe simpatijų neranda, tad valdžia griebėsi botago ir teroro, areštudama įtakingesnius asmenis, neprijaučiančius kolkozams. Kai neužtenka ir to, tai galų gale išleido naują žemės mokesčių įs-

tatymą. Juo apdedama žemės valdytojai tokiais mokesčiais, kurių jie jokių būdu negali pakelti (kaip su pyliavomis).

Vienas mano pažįstamas ūkininkas, turėjęs 10 hk. žemės, maždaug biednioko tipo, skundėsi, kad jo apskaičiavimu jam teksią mokėti per 12,000 rublių, nors jo naudojama žemė nevisa dirbama ir priklauso prie antros ir trečios rūšies. Mokestis apskaičiuojamas nuo ha. kultūros, net paprastas pūdymas ar balos plotas apdedamas daugiau negu 1,000 rublių už ha. Nors rublis ir pigus, bet ūkininkai jo neturi, santaupos lituose nusavintos ir jie už savo gaminius gali surinkti nedaugiau kaip 20% reikalaujamo mokesčio. Tas mokestis reiškė ūkininkams peilį po kaklu. Jie nuo jo išsigelbėjo, kai 22. VI. 1941 metų Hitleris išvyjo iš Lietuvos rusus komunistus.

Dabar pravedus sovietinės reformos, jau kraštas sutvarkytas. Lietuvos turtai perėjo į maskvinių kišenių. Gyventojai dejuoja nuo teroro, plėšimo ir visokeriopos priespaudos. Maža to, negalima praeiti nepaminėjus, kad paraleliai su krašto gerovės naikinančiomis reformomis ėjo nepageidaujimų gyventojų gausus suėmimai ir jų likvidavimas. Baudžiamieji įstatymai, veikę Lietuvoje, netaikomi, baudžiama pagal Sovietų leisdarystės nusotatus. Taip, Kauno viceburmistras Rusteika nubau-

(Tęsinys 8-me psl.)

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY-VNESPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	73 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	943 BLEECKER STREET	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAN AVENUE	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	443-47 ALBANY AVENUE	CH 7-5144
ROCHESTER 5, N. Y.	303 GROVE STREET	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1700 SOUTH AVENUE	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	7078 KENILWORTH AVENUE	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAN AVENUE	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	EX 7-0306

PIRMASIS . . .

(Atkelta iš 7-to psl.)

stas mirtimi už jo veikimą Lietuvoje (ne sovietuose), kai jis buvo Telšių komendantu. Nubaustas ne teismo, bet administracijos nutarimu. Tai vienas iš labai skaitlingų pavyzdžių. Be daugelio pavienio asmenų žudymų, buvo vykdomi dar masiniai gyventojų naikinimai — Panevėžy, Telšiuose ir pagaliau Pravenškiuose, kur buvo sušaudyta virš 400 asmenų, nes jie buvo laikomi suimti ir jų nespėta išsivežti į Rusiją. Naikinami lietuviai, kad įsivežti daugiau rusų elemento. Aš turėjau žinių iš vieno pažįstamo komunisto dėl gresiamų masinių deportacijų pavojų, o nuo vieno pažįstamo ne komunisto, kuriam grėsė irgi deportavimo pavojus, gavau adresus trijų Kauno piliečių su nelietuviškomis pavardėmis, pas kuriuos galima eš už 10.000 rublių atsipirkti nuo išvežimo. Pažįstamasis, tur būt, pasinaudojo šia galimybe, nes jis liko neišvežtas. Aš tuo tarpu neturėjau atliekamų sumų ir priverstas buvau gyventi pogrindyje. 14.VI.1941 metų, važiuojant man iš ryto iš Suvalkijos į Kauną, Marijampolės plente tarp Kazimieravo ir Zagrados pamačiau stovintį karinį sunkvežimį, kuriame sėdėjo Aleksandras Žilinskas su mažamečių sūnumi. Sunkvežimis buvo saugojamas dviejų rusų mongoliško kareivių tipo. Iš karto supratau, kad čia deportacijų pradžia. Norėjau porą žodžių tarti suimtajam, bet kareiviai, grasindami šautuvais, liepė atsitraukti ir važiuoti toliau. Tai buvo žmonių medžioklės pradžia. Kaune sužinojau, kad naktį į birželio 14 rusų kariniai sunkvežimiai, lydimi rusų kareivių, pradėjo rinkti mieste išvežamuosius pagal įteiktus jiems komunistų partijos sudarytus sąrašus. Prie kiekvieno sunkvežimio buvo prikmandiruota po vieną komsomolcą ar špionierių (pionierius jaunesnis komsomolcas), kurie vedžiojo maskolių kareivius ir nurodinėjo įtrauktus į deportuojamųjų sąrašus asmenis. Šį biauri medžioklė vyko ne vien Kaune, bet ir visoje Lietuvoje, neišskiriant Vilniaus. Sąraše įtrauktųjų buvo daugiausia kauniečiai. Kaip vėliau paaiškėjo, deportuojami buvo — inteligentai, priklausę tautininkų, krikščionių demokratų, valstiečių liaudininkų ir socialdemokratų partijoms. Be to, buvo gaudomi asmenys, kurie nepriklausomybės laikais turėjo kokią nors valdinę tarnybą, ir buvę kariai savanoriai. Į sąrašus buvo įtraukta ir išvežta daug tūkstančių asmenų. Dėl transporto priemonių trūkumo visus nespėta išvežti; užvėlintus transportus užklupo 22.VI prasidėjęs karas. Artinantis vokiečių kariuomenei, pavėlinti dėl kokių nors priežasčių transportai buvo naikinami. Žymiausias jų įvyko Červenėje, pakeliui į Minską, kur buvo nužudyta per 600

liniuose vagonuose. Vidurnaktį — bildesys į duris. Klausiant iš vidaus "kas veržiasi į patalpas", pasigirdavo balsas: "Policija", atvori dvieri" (policija, atidaryk duris). O duris atidarius, pasirodydavo rusų kareiviai su špionierium. Griežtu balsu buvo įsakoma apsirengti ir pasiruošti kelionei per 10-20 minučių, daiktų pasiimti beveik neleidžiama. Į klausimą, ką tas reiškia, atsakoma "vėliau sužinosit". Praėjus nurodytam laikui, aukos varomos į sunkvežimį ir vežamos į geležinkelio stotį. Ten jos saugojamos rusų kareivių; sukimšamos į prekinius traukinius maždaug po 40 asmenų į vagoną, paskui vagoną užkaldavo lentomis, prijungdavo prie kitų vagonų ir sudarę traukinio sąstatą, siųsdavo kelionėn rytų kryptimi. Viskas tas vyko Maskvai diriguojant seimo ir naujos vyriausybės vardu.

Dabar, praslinkus 25 metams ir apžvelgus pirmojo bolševikmečio įvykius, susidaro įspūdis, kad Stalino administracijos taip vadinamojo krašto "išlaisvinimo" aukščiausias tikslas buvo užgrobti ir apiplėšti Lietuvą, suimti jos turtus, jos gyventojus suelgetinti ir aziatišku teroru juos pavergti. Caro valdininkų žiaurumai nublunka prieš stalininkų darbus.

Baigiant šiuos prisiminimus, negaliu nepaminėti šio įvykio. Dar prieš deportacijų pradžią vienas pažįstamas sovietų armijos karininkas (kurio pavardės negaliu čia paminėti dėl suprantamų priežasčių), pasikalbėjime

išsireiškė, kad Dekanozovas ir bendradarbiai darė žalą sovietams. Jo suagituotos ir instruktuojamos fanatikų ir neišmanėlių gaujos erzino gyventojus "do bielavo kalienija" (iki balto įkaitimo). Terorizuodami draugingus Pabaltijos kraštų gyventojus, jie sukėlė neapykantą prieš visa, kas yra sovietiška ir, pirmiausia prieš pačią sovietų armiją.

somos ir okupuotos Lietuvos gyvenimo; romane keliamos ir sprendžiamos ano meto aktualios problemos, kultūrinės bei politinės.

Naujas romanas — Vilniaus rūbas

Petr. Tarulio raštai pasirodė ilgais metų tarpais atskirą knygom. Pirmasis jo novelių rinkinys, Mėlynos kelnės, išėjo dar Keturių vėjų laikais, 1927 m. Antroji novelių knyga, Žirgeliai padebesiais, pasirodė gal tik po dvidešimt metų Vokietijoje. Šiuo metu Londono Nidos knygų klubas jau greitai laiku paleis į rinką trečią Petr. Tarulio (Juozo Petrėno) raštų knygą — romaną, Vilniaus rūbas. Romano siužetas imtas iš nepriklausomos ir okupuotos Lietuvos gyvenimo; romane keliamos ir sprendžiamos ano meto aktualios problemos, kultūrinės bei politinės.

Vilniaus rūbo autorius žinomas kaip geras stilistas, mokąs taikliai ir tiksliai vartoti žodį. Petr. Tarulio romanas laukiamas su nekantrumu ir susidomėjimu.

Šiuo metu Vilniaus rūbo autorius gyvena New Yorke ir dirba SLA centrinėje įstaigoj.

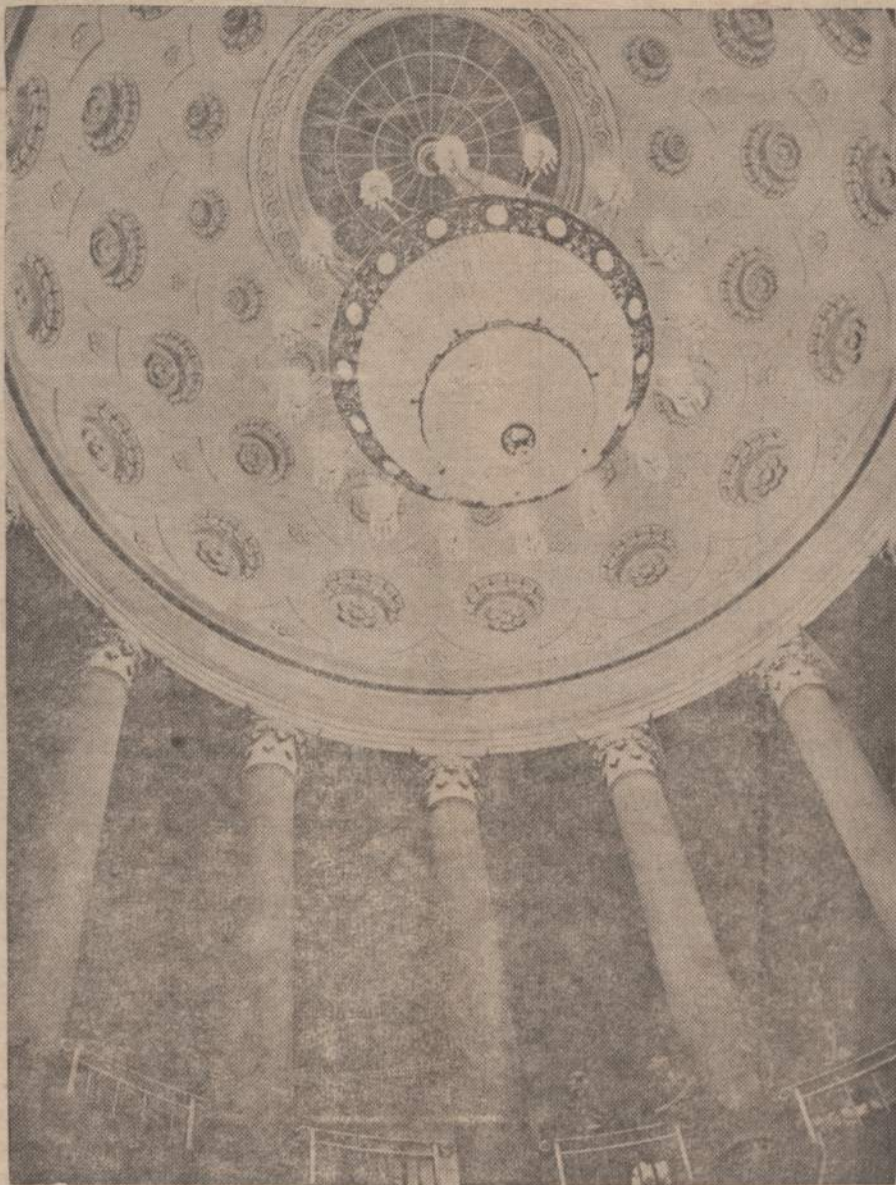
J. K.

SU LAIKU SUSITVARKO

Vienas jaunavedys giriasi savo draugui, kad jo neseniai vesta žmona jau pagimdė kūdikį.

— Negalimas daiktas! — stebisi draugas. — Juk dar vos pusė metų kai apsigėdėte?

— Tai tiesa, sutiko jaunavedys. — Net pats pradžioje buvau nustebęs, bet daktaras mane suiramino, kad neretai atsitinka, jog pirmasis kūdikis gimsta per anksti, bet sekantieji susitvarko ir gimsta normaliu laiku.

Kapitoluije pakabino naują kandelabra, nušviečiančią mažąją rotondą. Matoma kandelabra atpirkta iš griauamos bažnyčios. Mačiusieji tvirtina, kad ji labai gražiai nušviečia šią rotondą.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI